

6. Бачуріна Г.Ф. Торфові болота Українського Полісся. – К.: Наук. думка, 1964. – 207 с.
7. Брадїс Є.М. Район Подільського Лісостепу // Торфово-болотний фонд УРСР, його районування та використання. – К.: Наук. думка, 1973. – С. 141-152.
8. Брадїс Е.М., Балашов Л.С. Болота Западной Подолии // Природа болот и методы их исследований. – Л.: Наука, 1967. – С. 43-46.
9. Геоботанічне районування Української РСР. – К.: Наук. думка, 1977. – 303 с.
10. Доктуровський В.С. Торфяные болота. – М.; Л.: Госгортехиздат, 1932. – 192 с.
11. Заверуха Б.В. Флора Вольно-Подолии и ее генезис – К.: Наук. думка, 1985. – 192 с.
12. Кац Н.Я. Болота Земного шара. – М: Наука, 1971. – 295 с.
13. Ковальчук С.І., Любінська Л.Г., Сорочан Ю.К. Дивні болота Хмельниччини // Водні багатства Хмельниччини. – Кам-Под.: Абетка, 2001. – 52 с.: іл.
14. Мильков Ф.Н. Основные географические закономерности склоновой микрозональности ландшафтов // Склоновая микрозональность ландшафтов – Воронеж: изд. Воронеж. ун-та, 1974. – С. 5-12.
15. Ткаченко В.С. Інтразональна рослинність на степових схилах Північно-західного Причорномор'я // Укр. ботан. журн.- 1982. – Т. 39, № 6.- С. 42-46.
16. Хмельов К.Ф. Склоновая микрозональность растительности долины Дона // Склоновая микрозональность ландшафтов – Воронеж: Изд. Воронеж ун-та, 1974. – С. 102-105.
17. Чорней І.І., Буджак В.В., Андрієнко Т.Л. Болота Буковинських Карпат // Укр. ботан. журн. – 2008. – Т.65, №2. – С. 180-188.
18. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Рослинність боліт долини Верхнього Дністра // Укр. ботан. журн. – 1963. – 20, № 1. – С. 93-101.
19. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Рослинність боліт Верхньо-Дністровських Бескид // Укр. ботан. журн. – 1965. – 22, № 6. – С. 104-105.

**ФЛОРИСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТОВАНОГО ЛАНДШАФТНОГО
ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ФІТЕУМА» (ІВАНИЧІВСЬКИЙ РАЙОН,
ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА)**

¹Кузьмішина І.І., ¹Коцун Л.О., ²Кузярін О.Т., ¹Войтюк В.П.,
¹Лісовська Т.П., ¹Коцун Б.Б., ¹Кузьмішина С.В.

¹Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

²Державний природознавчий музей НАН України

irikuz61@mail.ru

Ботанічні дослідження на антропогенізованих територіях з метою виявлення нових унікальних фітосистем та їх включення в мережу природно-заповідних об'єктів є актуальною проблемою сьогодення. Збереження єдиного на території Волинської області місцезростання монотанного виду *Phyteuma orbiculare* L. стало підґрунтям для охорони торфовища в східних околицях с. Трубки Іваничівського району. За результатами польових досліджень, проведених протягом 2008-2012 рр., на території проектного ландшафтного заказника місцевого значення «Фітеума» виявлено 148 видів судинних рослин, серед яких 5 видів перебувають під охороною Червоної книги України та 3 є регіонально рідкісними. Науково обґрунтована необхідність надання природоохоронного статусу означеній території.

Зростаючий вплив людини на оточуюче середовище визначає необхідність оцінки сучасного стану та тенденції зміни фітобіоти. Велику стурбованість викликає стрімке перетворення рослинного покриву, зокрема навколо населених пунктів, що призводить до зникнення корінних екосистем та заміни їх новими, нерівноцінними, переважно рудерально-сегетального типу. Причинами таких змін є надмірне осушення біотопів або зміна режиму експлуатації їхніх угруповань, несанкціонована заготівля рослин та вирубування лісів, випас, сінокосіння на луках [3]. Всі ці фактори, особливо для видів з вузькою екологічною амплітудою та складною біологією розвитку, створюють несприятливі для виживання умови.

Тому на порядку денному одним з найважливіших питань залишається виявлення перспективних природоохоронних територій, що відзначаються самобутністю флори.

Іваничівський район Волинської області належить до територій з високим ступенем антропоїчної трансформації. В околицях села Трубки нами виявлено нове місцезростання *Ph. orbiculare* [6]. Збереження унікального лучно-болотного осередка поблизу с. Трубки має важливе наукове та природоохоронне значення. Проте, останнім часом приватні підприємці наполегливо лобюють ідею подальшої розробки торфу на території дослідження. Цілком очевидно, що експлуатація торфовища істотно вплине на гідрологічний режим цієї території і неминуче призведе до трансформації її флори та фауни.

Phyteuma orbiculare – субсередземноморсько-субатлантичний середньоєвропейський вид поширений на субальпійських луках, скелях, лісових галявинах, схилах, на карбонатних породах у горах в угрупованні класу *Elyno-Seslerietea* Вг.-ВІ. та дуже рідко на луках рівнин. В Україні звичайно поширений у Карпатах, зрідка – на Розточчі-Опіллі, рідко – у західній частині Лісостепу та на Поліссі. На Волині вид перебуває на північно-східній межі ареалу. У флорі сусідньої Білорусі відсутній, у Польщі росте досить рідко у Карпатах та Судетах [6].

У «Флорі УРСР» наводяться найближчі рівнинні місцезнаходження виду: Рівненська обл., Соснівський р-н, Гранне (Барбарич!), Вербський р-н, Сенча (Котов!); Волинська обл., м. Володимир-Волинський (!). У фондах Волинського краєзнавчого музею виявлено гербарні зразки виду (27.V.1937, Маско, 502/1-502/4, LUM), зібрані польським ботаніком, засновником музею С. Мацком на лузі в околицях с. Жабка Ківерцівського р-ну Волинської області. У гербарних фондах Державного природознавчого музею НАН України зберігаються зразки, зібрані к.б.н., н.с. музею О. Т. Кузяріним у Львівській області – пд. околиця с. Полоничі Буського р-ну, берег р. Полтва, на торфовій луці (05.06.1997, О. Т. Кузярін, LWS) та у 3 км на пд.-сх. від с. Куличків Сокальського р-ну, на лівому березі р. Болотня, у меліоративному каналі, розсіяно у невеликій кількості (10.06.2004, О. Т. Кузярін, LWS). У гербарії Рівненського краєзнавчого музею знаходяться збори Г. Антонової з Дубнівського р-ну Рівненської обл. – підсушене болото в окол. с. Турковичі (21.06.1990, Г. Антонова, РКМ); лука в заплаві р. Зелений струмок в окол. с. Тур'я (30.05.1989, Г. Антонова, О. Сауш, РКМ) [6]. В інших гербарних колекціях (KW, LW, LWKS, LUU) зразків з північного заходу України не виявлено.

Мета роботи – інвентаризація судинних рослин та флоросозологічна оцінка проектного ландшафтного заказника місцевого значення «Фітеума». В основу наукового дослідження покладені матеріали польових обстежень, проведених протягом 2008-2012 рр. на території заторфованої долини р. Стрипа (лівої притоки р. Луга) в східних околицях с. Трубки Іваничівського району Волинської області (рис.). У цілому було здійснено 3 виїзних маршрути. Дослідження проводилися за загальноприйнятими флористичними та геоботанічними методиками. Назви таксонів наведено за визначником вищих рослин України [8].

Територія дослідження розташована в межах Волинської височини, що за геоботанічним районуванням [1] належить до Сокальсько-Торчинського району дубово-соснових, дубових та дубово-грабових лісів Луцько-Ровенського геоботанічного округу дубово-грабових та дубових лісів. За флористичним районуванням [2] вона відповідає Волинському флористичному району Люблінсько-Волино-Малополіського округу Центральноєвропейської провінції.

За результатами польових досліджень на території проектного заказника виявлено загалом 148 видів судинних рослин з 4 відділів, 45 родин та 103 родів. Абсолютна більшість із них (143 види, або 96,6 %) належать до відділу Magnoliophyta. Судинні спорові та голонасінні складають незначну частку – 5 видів, або 3,4 % (Equisetophyta – Equisetaceae Rich. ex DC. (*Equisetum palustre* L.); Polypodiophyta – Athyriaceae Alst. (*Athyrium filix-femina* (L.) Roth), Aspidiaceae Mett. ex. Frank (*Dryopteris carthusiana* (Vill.) H.P.Fuchs, *D. filix-mas* (L.) Schott.), Pinophyta – Pinaceae Lindl. (*Pinus sylvestris* L.).

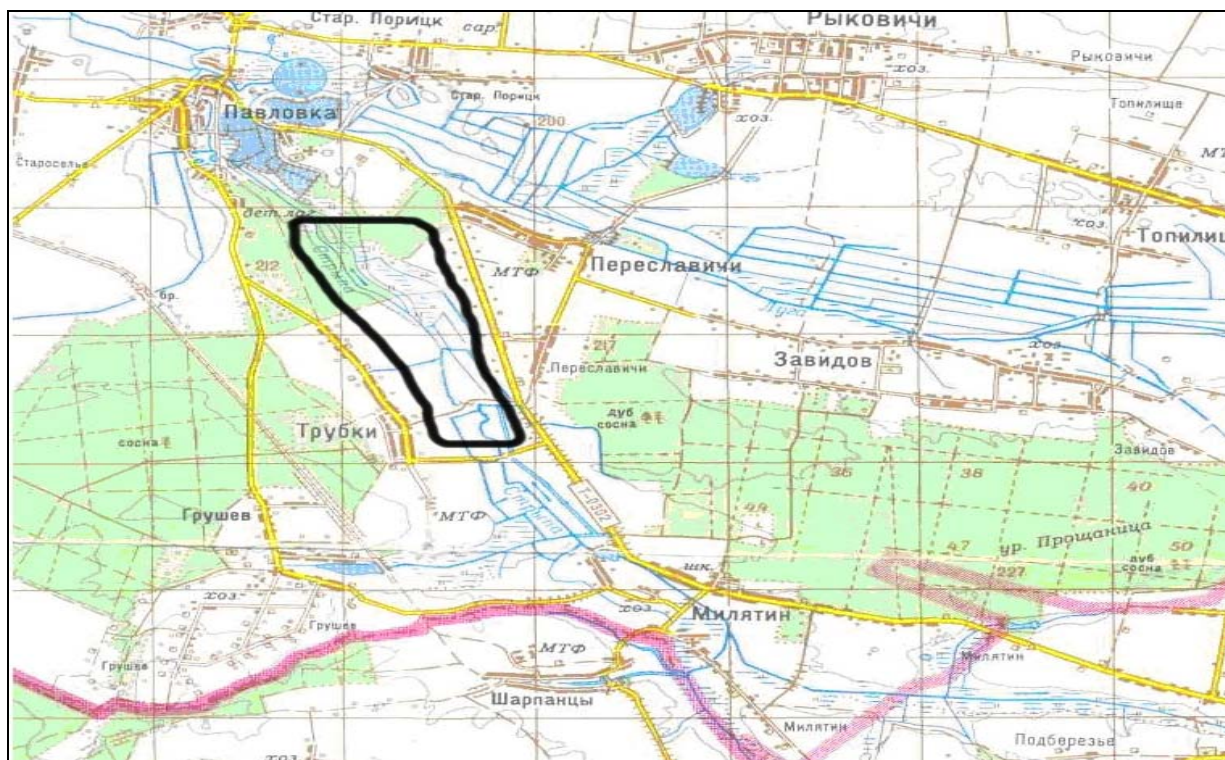

Рис. Картохема розташування проектного заказника «Фітеума» в околицях с. Трубки Іваничівського району

ВИЩІ СУДИННІ РОСЛИНИ ПРОЕКТОВАНОГО ЗАКАЗНИКА

MAGNOLIOPSIDA

<p><i>Ranunculaceae</i> Juss.</p> <p><i>Ficaria verna</i> Huds.</p> <p><i>Ranunculus acris</i> L.</p> <p><i>R. repens</i> L.</p> <p><i>Thalictrum minus</i> L.</p> <p><i>Cannabaceae</i> Endl.</p> <p><i>Humulus lupulus</i> L.</p> <p><i>Fagaceae</i> Dumort.</p> <p><i>Quercus robur</i> L.</p> <p><i>Betulaceae</i> S.F.Gray</p> <p><i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.</p> <p><i>Betula pendula</i> Roth</p> <p><i>Caryophyllaceae</i> Juss.</p> <p><i>Arenaria serpyllifolia</i> L.</p> <p><i>Cerastium arvense</i> L.</p> <p><i>C. holosteoides</i> Fries</p> <p><i>Coronaria flos-cuculi</i> (L.) A.Br.</p> <p><i>Moehringia trinervia</i> (L.) Chairv.</p> <p><i>Stellaria media</i> (L.) Vill.</p> <p><i>Polygonaceae</i> Juss.</p> <p><i>Polygonum bistorta</i> L.</p> <p><i>Rumex acetosa</i> L.</p> <p><i>R. confertus</i> Willd.</p> <p><i>R. hydrolapathum</i> Huds.</p> <p><i>Parnassiaceae</i> S.F.Gray</p> <p><i>Parnassia palustris</i> L.</p> <p><i>Rosaceae</i> Juss.</p> <p><i>Alchemilla gracilis</i> Opiz</p>	<p><i>Hypericaceae</i> Juss.</p> <p><i>Hypericum perforatum</i> L.</p> <p><i>H. tetrapterum</i> Fries</p> <p><i>Violaceae</i> Batsch</p> <p><i>Viola canina</i> L.</p> <p><i>V. reichenbachiana</i> Jord.ex Boreau</p> <p><i>Brassicaceae</i> Burnett</p> <p><i>Arabidopsis thaliana</i> (L.) Heynh.</p> <p><i>Arabis sagittata</i> (Bertol.) DC</p> <p><i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.</p> <p><i>Cardamine amara</i> L.</p> <p><i>Cardaminopsis arenosa</i> (L.) Hayek</p> <p><i>Rorippa sylvestris</i> (L.) Bess.</p> <p><i>Salicaceae</i> Mirb.</p> <p><i>Populus tremula</i> L.</p> <p><i>Salix caprea</i> L.</p> <p><i>S. cinerea</i> L.</p> <p><i>S. fragilis</i> L.</p> <p><i>S. pentandra</i> L.</p> <p><i>S. purpurea</i> L.</p> <p><i>S. rosmarinifolia</i> L.</p> <p><i>Primulaceae</i> Vent.</p> <p><i>Lysimachia numularia</i> L.</p> <p><i>L. vulgaris</i> L.</p> <p><i>Grossulariaceae</i> DC.</p> <p><i>Ribes nigrum</i> L.</p> <p><i>Boraginaceae</i> Juss.</p> <p><i>Pulmonaria obscura</i> Dumort.</p>
--	--

<p><i>Cerasus avium</i> (L.) Moench. <i>Crataegus monogyna</i> L. <i>Filipendula denudata</i> (J.et C.Presl) Fritsch <i>Fragaria vesca</i> L. <i>Geum rivale</i> L. <i>G. urbanum</i> L. <i>Padus avium</i> Mill. <i>Potentilla anserina</i> L. <i>P. erecta</i> (L.) Raeusch. <i>P. reptans</i> L. <i>Pyrus communis</i> L. <i>Rubus caesius</i> L. <i>Sanguisorba officinalis</i> L. <i>Sorbus aucuparia</i> L. <i>Fabaceae</i> Lindl. <i>Lupinus perenne</i> L. <i>Medicago lupulina</i> L. <i>Trifolium dubium</i> Sibth. <i>T. pratense</i> L. <i>Lythraceae</i> Jaume <i>Lythrum salicaria</i> L. <i>Onagraceae</i> Juss. <i>Epilobium parviflorum</i> Schreb. <i>Oxalidaceae</i> R.Br. <i>Oxalis acetosella</i> L. <i>Geraniaceae</i> Juss. <i>Geranium palustre</i> L. <i>G. robertianum</i> L. <i>Balsaminaceae</i> A.Rich. <i>Impatiens noli-tangere</i> L. <i>Polygalaceae</i> R.Br. <i>Polygala amarella</i> Grantz <i>Apiaceae</i> Lindl. <i>Daucus carota</i> L. <i>Chaerophyllum aromaticum</i> L. <i>Ch. temulum</i> L. <i>Pimpinella saxifraga</i> L. <i>Celastraceae</i> R.Br. <i>Euonymus europaea</i> L. <i>Sambucaceae</i> Link. <i>Sambucus nigra</i> L. <i>Viburnaceae</i> Dum. <i>Viburnum opulus</i> L.</p>	<p><i>Symphytum officinale</i> L. <i>Myosotis palustris</i> (L.) L. <i>Scrophulariaceae</i> Juss. <i>Rhinanthus aestivalis</i> (N.Zing.) Schischk. et Serg. <i>Veronica chamaedrys</i> L. <i>V. serpyllifolia</i> L. <i>Plantaginaceae</i> Juss. <i>Plantago lanceolata</i> L. <i>Lamiaceae</i> Lindl. <i>Galeopsis speciosa</i> Mill. <i>Glechoma hederacea</i> L. <i>Lycopus europaeus</i> L. <i>Mentha aquatica</i> L. <i>M. longifolia</i> (L.) L. <i>Campanulaceae</i> Juss. <i>Campanula patula</i> L. <i>Phyteuma orbiculare</i> L. <i>Asteraceae</i> Dumort. <i>Achillea submillefolium</i> L. <i>Arctium tomentosum</i> Mill. <i>Artemisia vulgaris</i> L. <i>Bellis perennis</i> L. <i>Bidens tripartita</i> L. <i>Centaurea jacea</i> L. <i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop. <i>C. oleraceum</i> (L.) Scop. <i>C. rivulare</i> (Jacq.) All. <i>C. vulgare</i> (Savi) Ten. <i>Hypochoeris radicata</i> L. <i>Leucanthemum vulgare</i> Lam. <i>Solidago canadensis</i> L. <i>Stenactis annua</i> (L.) Nees. <i>Taraxacum officinale</i> Wigg. <i>Tussilago farfara</i> L. <i>Valerianaceae</i> Batsch <i>Valeriana exaltata</i> Mikan <i>V. simplicifolia</i> Kabath. <i>Menyanthaceae</i> Dumort. <i>Menyanthes trifoliata</i> L. <i>Rubiaceae</i> Juss. <i>Galium boreale</i> L. <i>G. mollugo</i> L. <i>G. odoratum</i> (L.) Scop.</p>
LILIOPSIDA	
<p><i>Cyperaceae</i> Juss. <i>Carex acuta</i> L. <i>C. acutiformis</i> Ehrh. <i>C. appropinquata</i> Schum. <i>C. contigua</i> Hoppe <i>C. davalliana</i> Smith <i>C. hirta</i> L. <i>C. juncella</i> (Fries) Th. Fries <i>C. lasiocarpa</i> Ehrh. <i>C. panicea</i> L. <i>C. sylvatica</i> Huds. <i>C. umbrosa</i> Host.</p>	<p><i>Alismataceae</i> Vent. <i>Alisma plantago-aquatica</i> L. <i>Iridaceae</i> Juss. <i>Iris pseudacorus</i> L. <i>Orchidaceae</i> Juss. <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soó <i>D. majalis</i> (Reichenbf.) P.F.Hunt et Summerhayes <i>Juncaceae</i> Juss. <i>Juncus articulatus</i> L. <i>J. effusus</i> L. <i>J. filiformis</i> L.</p>

<i>Eriophorum angustifolium</i> Honck. <i>Schoenus ferrugineus</i> L. <i>Poaceae</i> Barnhart <i>Anthoxanthum odoratum</i> L. <i>Briza media</i> L. <i>Coryneforus canescens</i> (L.) Beauv. <i>Dactylis glomerata</i> L. <i>Deschampsia caespitosa</i> (L.) Beauv. <i>Festuca altissima</i> All. <i>F. pratensis</i> Huds. <i>F. rubra</i> L. <i>Glyceria maxima</i> (C.Hartm.) Holub <i>Holcus lanatus</i> L. <i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud. <i>Poa annua</i> L. <i>P. pratensis</i> L.	<i>J. geniculatus</i> Schrank <i>Typhaceae</i> Juss <i>Typha angustifolia</i> L
--	---

Систематичний аналіз родинного спектру засвідчив, що найбагатшими є 8 родин, що об'єднують більше половини видів, тобто 55,5 % від їх загальної кількості. Це Asteraceae (16 видів; 10,8 %), Rosaceae (15; 10,1), Cyperaceae (14; 9,5), Poaceae (13; 8,8), Salicaceae (7; 4,7), Lamiaceae (5; 3,4), Brassicaceae та Caryophyllaceae – по 6 видів (4,1 %). 3 родів найчисленнішими є *Carex* (11 видів) та *Salix* (6 видів).

Серед життєвих форм за класифікацією І.Г. Серебрякова переважають полікарпіки (73,3%), К. Раункієра – гемікриптофіти (78; 53,4%). За типом підземних органів превалують рослини зі стрижневою (34,9%) та мичкуватою (33,6%) кореневою системою, надземних органів – безрозеткові (57,5%), типом вегетації – літньозелені види рослини (97,3%).

За показниками пристосування видів до абіотичних факторів чільне місце займають серед геліоморф – геліофіти (91,1%), гігроморф – мезофіти (72,6%). Залежно від потреб в трофічних елементах ґрунту спектр досліджуваних видів розподілився майже однаково між евтрофами (68; 46,6%) та мезотрофами (74; 50,7%).

Встановлено, що відсоток адвентивних видів у синантропній фракції флори досліджуваного регіону не є високим (3,4% від загальної кількості видів), що має важливе значення для пропонованої під охорону території (табл.).

Таблиця

Структура флори проектного ландшафтного заказника «Фітеума»

Фракція	Кількість видів	
	Абсолютна	Відносна, %
Аборигенна	109	73,6
Синантропна	39	26,4
в т.ч. апофітна	34	23,0
адвентивна	5	3,4
Всього	148	100

Локалітет *Ph. orbiculare* виявлено разом із Н.З. Романюк 11 червня 2008 р. в східних околицях с. Трубки недалеко від автодороги Горохів – Іваничі, в стадії плодоношення у складі болотистих лук союзу *Calthion palustris* класу *Molinio-Arrhenatheretea* та евтрофічних трав'яно-мохових боліт порядку *Caricetalia davallianae* класу *Scheuchzerio-Caricetes nigree*.

Повторні дослідження були проведені 20 травня 2011 р. І. Кузьмішиною, О. Кузьмінім, В. Войтюком, Л. Стецюк та 21 травня 2012 р. Л. Коцун, В. Войтюком, І. Кузьмішиною, К. Климук, під час яких було додатково виявлено локалітети п'яти рідкісних видів рослин загальнодержавного (*Carex davalliana*, *C. umbrosa*, *Dactylorhiza incarnata*, *D.*

majalis, *Schoenus ferrugineus*), двох видів регіонального природоохоронного значення (*Valeriana simplicifolia* та *Salix rosmarinifolia*), а також двох рідкісних рослинних угруповань із загальнодержавним соціологічним статусом (*Caricetum davallianae* [4, 270] і *Schoenetum ferruginei* [4, 276]).

Місцева популяція *Ph. orbiculare* характеризується приблизно однаковим співвідношенням вегетативних та генеративних особин, а також нерівномірною щільністю. Ділянка з високою щільністю (6-8 особин на м²) охоплює південно-східну частину місцезнаходження площею 25 x 25 м². Особини відрізняються задовільним віталітетом, цвітуть і плодоносять. Разом з *Ph. orbiculare* в складі мозаїчного травостою відзначені *Cirsium rivulare*, *Geum rivale*, *Coronaria flos-cuculi*, *Potentilla anserina* і *P. erecta* тощо.

Carex davalliana – вразливий центральноєвропейський монтанно-рівнинний лучний вид, поширений в Атлантичній, Центральній та Східній Європі, Середземномор'ї. В Україні росте на Західному та Малому Поліссі, у Розточчі-Опіллі, Західному Лісостепу, Карпатах і на Прикарпатті. Реліктовий вид на східній межі ареалу з окремими островними локалітетами, значна частина з яких уже зникла [10, 86]. На Волині вид поширений у західних районах, на схід чисельність популяції різко зменшується. На території дослідження трапляється окремими купинами, переважно по 1-3 на 1 м², рідше формує домінуючі угруповання.

Schoenus ferrugineus – вразливий центральноєвропейський болотний вид, поширений в Центральній Європі, на Скандинавському п-ові, дуже рідко – у Середземномор'ї. В Україні область поширення охоплює Мале Полісся, Волинську височину, Західне Поділля, Розточчя, Закарпаття. Вид на східній межі ареалу [10, 111]. Близько 50 особин ценопопуляції виявлено в трьох «вікнах» між *Phragmites australis*. Популяція нормального типу з досить високою чисельністю та переважанням генеративних особин.

Dactylorhiza majalis – рідкісний європейський болотно-лучний вид. В Україні зрідка та спорадично поширений на Закарпатті, Прикарпатті, Поліссі та у Лісостепу, рідко – у Степу [10, 170]. Особини *D. majalis* на дослідженій території трапляються досить часто, їхня щільність становить до 6 особин на 1 м². У віковому спектрі ценопопуляції зазвичай переважають генеративні особини. Більшість рослин в доброму стані, відзначаються яскравим цвітінням і плодоношенням.

Dactylorhiza incarnata – вразливий євразійський поліморфний вид. В Україні поширений в Карпатах, Поліссі, Лісостепу, рідко в Степу та Гірському Криму [10, 168]. Особини *D. incarnata* на відміну від попереднього виду трапляються значно рідше, переважно поодинокі. Вони характеризуються малочисельними ценопопуляціями. Серед них дуже рідко трапляються особини з білою оцвіткою.

Carex umbrosa – неоцінений неморально-монтанний вид, поширений в Атлантичній, Центральній, Південній та Східній Європі. В Україні трапляється спорадично в поліській та лісостеповій зонах Правобережжя (за винятком Закарпатської низовини), у Карпатах і в окремих локалітетах північно-західного Лівобережного Полісся. Вид на східній межі ареалу [10, 102]. Виявлено лише 8 особин між двома меліоративними каналами на площі 12 м². Рослини в задовільному стані, цвітуть і плодоносять. Серед них переважають старі генеративні особини, що свідчить про недостатнє відновлення та старіння ценопопуляції.

Salix rosmarinifolia – регіонально-рідкісний вид, поширений в рівнинній частині України [7]. У Волинській області перебуває на південній межі ареалу. На торф'яній луці виявлено 11 особин *S. rosmarinifolia*. Рослини в задовільному стані, цвітуть і плодоносять.

Valeriana simplicifolia – регіонально-рідкісний вид, поширений в Карпатах, на Поліссі, в Лісостепу, Степу по долинах річок, у Криму. Росте на заторфованих болотистих місцях, луках, серед чагарників [5]. У Волинській області вид перебуває на північній межі ареалу. Виявлено 6 особин *V. simplicifolia* уздовж меліоративного каналу. Рослини в хорошому стані, цвітуть і плодоносять.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження аргументують необхідність створення резервату в східних околицях с. Трубки Іванічівського району для охорони виявлених рідкісних видів, зокрема єдиного для території

Волинської області місцезнаходження *Ph. orbiculare*. Серед виявлених п'яти видів з Червоної книги України три види мають статус вразливих, а один є рідкісним. Ценопопуляції *Ph. orbiculare*, *Schoenus ferrugineus*, *Dactylorhiza majalis* численні, у задовільному стані; *Valeriana simplicifolia*, *Salix rosmarinifolia*, *Dactylorhiza incarnata*, *Carex umbrosa* нечисленні, проте у задовільному стані; *Carex davalliana* – нечисленні, у пригніченому стані.

Созологічну цінність дослідженої території підвищують два рідкісні рослинні угруповання (*Caricetum davallianae* і *Schoenetum ferruginei*), що занесені до Зеленої книги України [4].

На сьогодні нами підготовлено та передано в державне управління охорони навколишнього природного середовища у Волинській області наукове обґрунтування щодо створення ландшафтного заказника місцевого значення "Фітеума". Проте ініціатива створення об'єкта природно-заповідного фонду зазнала опору місцевої влади у зв'язку із наступним виключенням зазначеної території з господарського використання, зокрема заборонаю торфозробок. Вважаємо, що взяття під охорону 100 га території дозволить не тільки зберегти єдине в області місцезростання *Ph. orbiculare*, але й значно підвищить відсоток заповідності Іваничівського району, який на сьогодні становить 4,41 проти 6,85 для всієї Волинської області [9].

В резолюціях науково-практичних конференцій «Природная среда Полесья и устойчивое развитие агропромышленного комплекса региона», яка відбулася 12-14 вересня 2012 р. на базі Поліського аграрно-екологічного інституту (м. Брест, Республіка Беларусь), «Природозаповідання як основна форма збереження біорізноманіття», яка відбулася 20-21 вересня 2012 р. на базі Національного природного парку «Кременецькі гори» (м. Кременець, Україна) та «Сучасна проблематика і методологія біоекологічних досліджень: популяційний підхід», яка відбулася 15-16 листопада 2012 р. на базі кафедри біології та екології Інституту природничих наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна) державному управлінню охорони навколишнього середовища у Волинській області звернуто увагу на необхідність посприяти створенню заказника. Нині зусиллями екологів управління призупинено початок робіт щодо торфозробок на дослідженій території.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Геоботаничне районування Української РСР.– К.: Наук.думка, 1977.– С. 131–134.
2. Заверуха Б.В. Флора Волино-Подолії и ее генезис / Б. В. Заверуха.– К.: Наук. думка, 1985.– С. 35–37.
3. Заверуха Б.В. Збереження генофонду рідкісних рослин на Волино-Подільській височині / Б. В. Заверуха // Укр. ботан. журн., 1976.– Т. 33, № 3. – С. 279-283.
4. Зелена книга України /під заг. ред. чл.-кор. НАН України Я.П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
5. Катіна З.Ф. *Valeriana simplicifolia* Kabath. – Валеріана цілолиста / З.Ф. Катіна // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, Наук.думка, 1961. – Т. 10. – С. 321–322.
6. Кузьмішина І.І. Знахідка *Phyteuma orbiculare* L. (*Campanulaceae*) на Волинській височині / І.І. Кузьмішина, Л.О. Коцун, В.П. Войтюк // Укр. ботан. журн. – К., 2011. – Т. 68, № 5. – С. 730–732.
7. Назаров М.І. *Salix rosmarinifolia* L. – Верба розмаринолиста / М.І. Назаров, М.І. Котов, П.І. Гержедович // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, Наук.думка, 1952. – Т. 4. – С. 52–53.
8. Определитель высших растений Украины / отв. ред. Ю.Н. Прокудин.– К.: Наук. думка, 1987. – 547 с.
9. Природно-заповідний фонд Волинської області (Огляд територій і об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів) // Упор.: М.Химин та ін. – Луцьк: Ініціал, 1999.– С. 10.
10. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009.– 900 с.